

УДК 341.456

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.6.35>**Ірина Леган,**

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри економічної безпеки, публічного управління та адміністрування
Державного університету «Житомирська політехніка»**Вікторія Тичина,**

канд. юрид. наук,

доцент кафедри права та правоохоронної діяльності

Державного університету «Житомирська політехніка»

МІЖНАРОДНІ ПРАВООХОРОННІ ОРГАНІЗАЦІЇ: ПРАВОВИЙ СТАТУС ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ І ПРОТИДІЇ ЇЇ

У статті окреслено роль та значення міжнародних правоохоронних організацій, їх правового статусу та особливостей функціонування щодо запобігання та протидії транснаціональній злочинності. Визначено, що ключовими міжнародними правоохоронними організаціями у запобіганні та протидії транснаціональній злочинності у світі є INTERPOL (ІНТЕРПОЛ); EUROPOL (ЄВРОПОЛЬ); ASEANAPOL (АСЕАНАПОЛ); АФРИПОЛ; АМЕРИПОЛ; GССPOL; АІМС тощо. Доведено, що взаємодія і взаємодопомога країн у запобіганні та протидії транснаціональній злочинності набуває сьогодні унікальної глобальної місії, оскільки країни, що істотно різняться, подекуди мають аналогічні загрози злочинності та відповідні шляхи її реалізації. Охарактеризовано, що дані міжнародні правоохоронні організації за історію свого функціонування змогли реалізувати та налагодити успішну співпрацю з багатьма міжнародними організаціями світу. Окреслено, що головною ціллю співпраці країн в межах діяльності міжнародних правоохоронних організацій є підвищення професіоналізму поліції країн-членів, зміцнення регіонального співробітництва в поліцейській діяльності держав та сприяння співпраці та взаємодопомозі між поліцейськими країн-членів. У статті, крім того, зазначено, що для сучасних міжнародних відносин з об'єктивних причин та обставин характерним є розширення правового співробітництва в різних сферах. При цьому з кола його учасників об'єктивно виділяються суб'єкти, які, з огляду на цілі створення, коло повноважень і особливості їх реалізації, діють тільки у сфері боротьби зі злочинністю на міжнародному рівні, – це міжнародні правоохоронні організації. Доведено, що потреби практики диктують необхідність дослідження і вивчення правового регулювання їхньої діяльності. У статті обґрунтовано, що за сучасних обставин роль міжнародних правоохоронних організацій не варто недооцінювати, адже саме на них лежить тягар відповідальності щодо успішної взаємодії та взаємодопомоги у сфері запобігання та протидії транснаціональній злочинності, при чому Україна у напрямі міжнародної співпраці – поки що на шляху формування нормативно-правового поля.

Ключові слова: міжнародні злочини, запобігання та протидія, Інтерпол, Європол, АСЕАНАПОЛ, АФРИПОЛ, АМЕРИПОЛ.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції злочинності, вихід її за межі держав та кордонів, особливо певних її організованих форм (транснаціональний, а в багатьох випадках і глобальний характер), зумовили об'єднання зусиль держав шляхом міжнародного співробітництва у запобіганні та протидії транснаціональній організованій злочинності. Взаємодія і взаємодопомога країн у запобіганні та протидії транс-

національній злочинності набуває сьогодні унікальної глобальної місії, оскільки суттєво різні країни подекуди мають аналогічні загрози злочинності та відповідні шляхи її реалізації. Ефективний обмін інформацією, знаннями та досвідом приносить користь як окремим країнам, так і світовій спільноті в цілому, максимізуючи при цьому ресурси та мінімізуючи дублювання систем.

Метою статті є обґрунтування ролі та значення міжнародних правоохоронних організацій, їхнього правового статусу та особливостей функціонування щодо запобігання та протидії транснаціональній злочинності.

Виклад основного матеріалу. З огляду на трансформаційні, глобалізаційні та інтеграційні тенденції сучасного світу успішна протидія «міжнародному криміналу» неможлива без співпраці міжнародних правоохоронних організацій. Вони являють собою об'єднання суверенних держав міжурядового характеру, засновані міждержавними договорами, що мають постійні органи, наділені міжнародною правосуб'єктністю та здійснюють діяльність із забезпечення правового захисту особистості, суспільства, держав і світової спільноти (із дотриманням загально визнаних принципів і норм міжнародного права) від міжнародних злочинів, злочинів міжнародного характеру, а також транснаціональних злочинів.

Так, ключовими міжнародними правоохоронними організаціями у запобіганні та протидії транснаціональній злочинності у світі визначено:

- INTERPOL (ІНТЕРПОЛ);
- EUROPOL (ЄВРОПОЛЬ);
- ASEANAPOL (АСЕАНАПОЛ);
- АФРИПОЛ;
- АМЕРИПОЛ;
- СССРPOL;
- АІМС (табл. 1).

Найбільш популярними серед представлених є міжнародні правоохоронні організації INTERPOL (ІНТЕРПОЛ) та EUROPOL (ЄВРОПОЛЬ). Характеристичні їх напрямів

та особливостей діяльності присвячені більшості праць науковців у сфері міжнародного кримінального права. Тому більш детально спробуємо зупинитися на характеристиці менш популярних міжнародних правоохоронних організацій із представлених.

ASEANAPOL (АСЕАНАПОЛ) включає в себе взаємодію міжнародних правоохоронних організацій таких країн світу, як Бруней, Камбоджа, Індонезія, Лаос, Малайзія, М'янма, Філіппіни, Сінгапур, Таїланд та В'єтнам. Дана організація розпочала свою діяльність у 1981 році та включала 5 країн-членів (Індонезія, Малайзія, Філіппіни, Сінгапур і Таїланд). Хронологія діяльності ASEANAPOL (АСЕАНАПОЛ) як міжнародного правоохоронного органу у протидії та запобіганні транснаціональній злочинності представлена за допомогою табл. 2.

Головною ціллю співпраці країн в межах діяльності ASEANAPOL (АСЕАНАПОЛ) є підвищення професіоналізму поліції країн-членів, зміцнення регіонального співробітництва в поліцейській діяльності держав та сприяння співпраці та взаємодопомозі між поліцейськими країн-членів.

Основними функціями ASEANAPOL (АСЕАНАПОЛ) як міжнародного правоохоронного органу у напрямі протидії та запобігання транснаціональній злочинності є:

- підготовка та реалізація робочих планів для ефективного виконання всіх резолюцій, прийнятих у щорічних спільних комюніке, підписаних на конференціях АСЕАНАПОЛ;
- сприяння та координування транскордонного співробітництва у сфері обміну розвідувальними даними та інформацією;

Таблиця 1

Ключові міжнародні правоохоронні організації у протидії та запобіганні транснаціональній злочинності [8; 9]

Організація	Характеристика та напрям діяльності
INTERPOL (ІНТЕРПОЛ)	Міжнародна організація, що займається пошуком певного об'єкта, людини, сприяє пошукам поліції, заснована у 1923 році
EUROPOL (ЄВРОПОЛЬ)	Агентство Європейського Союзу зі співробітництва правоохоронних органів, що було створено в 1998 році для обслуговування держав-членів ЄС
ASEANAPOL (АСЕАНАПОЛ)	Об'єднана поліцейська організація Південно-Східної Азії, що була створена у 1981 році та включає 10 країн-членів
AFRIPOL (АФРИПОЛ)	Африканське поліцейське об'єднання 54 членів зі штаб-квартирою в Алжирі
AMERIPOL (АМЕРИПОЛ)	Поліцейська спільнота Америки, що була заснована в 2007 році і складається з 28 поліцейських сил і 19 агентств зі спостереження
СССРPOL	Правоохоронний підрозділ Генерального секретаріату Ради співробітництва арабських держав Перської затоки, що існує з 1981 року
АІМС	Рада міністрів внутрішніх справ арабських країн, заснована у 1982 році, спрямована на розвиток і зміцнення співпраці та координації зусиль арабських держав у сфері внутрішньої безпеки та запобігання злочинності

Таблиця 2

Хронологія діяльності ASEANAPOL (АСЕАНАПОЛ) як міжнародного правоохоронного органу у протидії та запобіганні транснаціональній злочинності [6]

Рік, місце проведення	Подія
1981 – Маніла	Перша офіційна зустріч начальників поліції АСЕАН. Брала участь 5 країн-членів (Індонезія, Малайзія, Філіппіни, Сінгапур і Таїланд)
1983 – Джакарта	Схвалення моделі та дизайну логотипу АСЕАНАПОЛ
1984 – Куала-Лумпур	Королівська поліція Брунею стала членом і приєдналася до щорічної конференції
1996 – Куала-Лумпур	В'єтнам приєднався до АСЕАНАПОЛ
1998 – Бруней	Лаос і М'янма приєдналися до АСЕАНАПОЛ
2000 – Янгон	Камбоджа стала 10-ю країною, що приєдналася до АСЕАНАПОЛ
2005 – Балі	Створення робочої групи для розгляду можливості створення постійного Секретаріату АСЕАНАПОЛ. Срібний ювілей пам'яті АСЕАНАПОЛ
2008 – Бруней	Секретаріат АСЕАНАПОЛ одногосно погодився розмістити в Куала-Лумпурі, Малайзія.
2009 – Ханой	Ухвалення технічного завдання (ТЗ) 2010 р.
З 1 січня 2010 року	Секретаріат АСЕАНАПОЛ почав функціонування

Таблиця 3

Перелік міжнародних організацій, з якими ASEANAPOL (АСЕАНАПОЛ) здійснює міжнародне співробітництво [6]

№, п/п	Найменування
1.	Міжнародна асоціація поліцейських академій (INTERPA)
2.	Азіатсько-Тихоокеанська судово-медична агенція (APMLA)
3.	Світ Кордон Організація, Канада (BORDERPOL)
4.	Центральний Регіональний Інформаційний Координаційний Центр (ЦАРИКЦ)
5.	Секретаріат Конвенції про міжнародну торгівлю зникаючими видами дикої фауни і флори (МІСТ)
6.	Виконавча Дирекція Контртерористичного комітету Об'єднаних Націй (ІДКТК ООН)
7.	Південно-Східно-Європейський Законний Центр (Selec)
8.	Поліцейський секретаріат (PICP)
9.	Європейська Асоціація Безпечних Угод
10.	Управління Організації Об'єднаних Націй по наркотикам і злочинності
11.	Регіональна структура антитероризму шанхайського співробітництва (RATS-SCO)

– сприяння та координування спільних операцій та діяльність, що включає кримінальні розслідування, створення та обслуговування бази даних АСЕАНАПОЛ, навчання, нарощування потенціалу, розробку інструментів наукових розслідувань, технічну підтримку і судову експертизу;

– підтримка та взаємодопомога в організації конференцій АСЕАНАПОЛ;

– щоквартальна постановка задач начальникам поліцейських сил АСЕАНАПОЛ щодо пропозицій за всіма запланованими програмами і заходами, які повинні бути виконані;

– річне звітування про свою діяльність та витрати, які представляються Виконавчому комітету АСЕАНАПОЛ безпосередньо перед Конференцією АСЕАНАПОЛ і поширюються серед усіх членів і Конференції АСЕАНАПОЛ.

Щодо взаємовідносин України та даної регіональної правоохоронної організації, то активної співпраці протягом останніх років не спостерігалось, на що варто звернути увагу правоохоронним органам та налагодити ефективні механізми співпраці з АСЕАНАПОЛ, підготувати необхідний договірно-правовий фундамент такої співпраці.

За понад 40-річну історію функціонування ASEANAPOL (АСЕАНАПОЛ) зміг реалізувати та налагодити успішну співпрацю з багатьма міжнародними організаціями (табл. 3).

AFRIPOL (АФРИПОЛ) був створений під егідою Африканського союзу як незалежний механізм поліцейського співробітництва для держав-членів Африканського союзу. Його основна мета – створення основи для

співпраці поліції на стратегічному, оперативному і тактичному рівнях між поліцейськими установами держав-членів [7].

У сучасних умовах AFRIPOL (АФРИПОЛ) діє на принципах поваги демократії, прав людини, верховенства закону і раціонального управління відповідно до Установчого акта, Африканської хартії прав людини і народів, Загальної декларації прав людини та інших відповідних документів; крім того, поваги до поліцейської етики, принципів нейтралітету, суверенітету, чесності та презумпції невинуватості.

Членами AFRIPOL натеper є такі країни, як Алжир, Ангола, Бенін, Ботсвана, Буркіна-Фасо, Бурунді, Камерун, Кабо-Верде, Чад, Коморські острови, Конго, Джибуті, Єгипет, Екваторіальна Гвінея, Еритрея, Ефіопія, Габон, Гана, Гвінея, Гвінея-Бісау, Кенія, Лесото, Лівія, Мадагаскар, Малаві, Малі, Мавританія, Маврикій, Марокко, Мозамбік, Намібія, Нігерія, Руанда, Сенегал, Сейшельські острови, Сьєрра-Леоне, Сомалі, Південна Африка, Судан, Свaziленд, Танзанія, Туніс, Уганда, Західна Сахара, Замбія, Зімбабве.

Найбільша увага AFRIPOL (АФРИПОЛ) концентрується на таких основних напрямках:

- контртероризм;
- обіг стрілецької та «легкої» зброї;
- торгівля людьми;
- розповсюдження наркотиків;
- злочини щодо дикої природи;
- управління кордонами;
- екологічна злочинність.

АМЕРИПОЛ (англ. AMERIPOL) – скорочена назва Американського поліцейського співтовариства (англ. Police Community of the Americas, PCA), що було створене у 2007 році як континентальна міжнародна поліцейська організація, основним завданням якої була боротьба з обігом наркотиків [5].

До складу АМЕРИПОЛ входять 18 організацій-членів, серед яких: Королівська поліція Антигуа і Барбуди, Національна жандармерія Аргентини, Департамент поліції Белізу, Національна поліція Болівії, Федеральна поліція Бразилії, Карабінери Чилі, Національна поліція Колумбії, Збройні сили Коста-Ріки, Судово-слідчий департамент Коста-Ріки, Національно-революційна поліція Куби, Національна поліція Екватору, Національна цивільна поліція Сальвадора, Управління по боротьбі з наркотиками США, Поліція Пуерто-Ріко, Національна цивільна поліція Гватемали, Сили поліції Гаїани, Національна поліція Гаїті, Національна поліція Гондурасу, Сили констеблів Ямайки, Федеральна поліція Мексики,

Національна поліція Нікарагуа, Національна поліція Панами, Державна прикордонна служба Панами, Національна поліція Парагваю, Національна поліція Перу, Національна поліція Домініканської Республіки, Сили королівської поліції Сент-Кітса і Невіс, Сили королівської поліції Сент-Люсії, Національна поліція Уругваю та Служба поліції Тринідаду і Тобаго.

Ключовими завданнями АМЕРИПОЛу у напрямі запобігання та протидії транснаціональній злочинності є:

- забезпечення громадської безпеки;
- запобігання та протидія тероризму;
- запобігання та протидія контрабанді зброї;
- запобігання та протидія торгівлі людьми;
- запобігання та протидія незаконному виробництву та обігу наркотиків;
- запобігання та протидія кіберзлочинам та злочинами щодо інтелектуальної власності;
- запобігання та протидія дитячій порнографії;
- запобігання та протидія організованій злочинності;
- запобігання та протидія легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом.

ГССРОЛ по суті є федеральною поліцією в Абу-Дабі (Об'єднані Арабські Емірати). Особливо активізував свою діяльність ГССРОЛ у період пандемії коронавірусу (Covid-19) з метою подолання викликів безпеці та поліції, яка реалізовувалася шляхом віртуального спілкування зі стратегічними партнерами, через обмін інформації, а також через удосконалення вжитих запобіжних заходів у цьому напрямі [1].

Висновки

У сучасних умовах роль міжнародних правоохоронних організацій не варто недооцінювати, адже саме на них лежить тягар відповідальності щодо успішної взаємодії та взаємодопомоги у сфері запобігання та протидії транснаціональній злочинності. Україна як учасник міжнародної співпраці – поки на шляху формування нормативно-правової бази, однак саме законодавчий плацдарм може стати тим фундаментом, на якому буде в майбутньому триматися успішна реалізація всіх перспективних планів та стратегій у даному напрямі.

Список використаних джерел:

1. Criminal risk and threat assessment. URL: <https://www.theiacp.org/sites/default/files/Criminal%20Threat%20and%20Risk%20Assessment.pdf> (дата звернення: 15.05.2021).

2. Legan I.M., Bondarenko K.S. Features of the free legal aid system in Ukraine and the European Union countries. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2020. № 3 (69). С. 148-151.

3. Конституція України 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.05.2021).

4. Організована злочинність в Україні та країнах Європи : посібник / за заг. ред. проф. О.М. Джужі. Київ, 2007. 248 с.

5. Офіційний сайт Америполу. URL: <http://www.ameripol.org/portalAmeripol/appmanager/>

portal/desk?_nfpb=false (дата звернення: 15.05.2021).

6. Офіційний сайт АСЕАНАПОЛУ. URL: <http://www.aseanapol.org/> (дата звернення: 15.05.2021).

7. Офіційний сайт Африполу. URL: <https://afripol.africa-union.org/> (дата звернення: 15.05.2021).

8. Офіційний сайт Європолу. URL: <https://www.europol.europa.eu/> (дата звернення: 15.05.2021).

9. Офіційний сайт Інтерполу. URL: <https://www.interpol.int/> (дата звернення: 15.05.2021).

Iryna Legan, Viktoriia Tychyna. International law enforcement organizations: legal status and features of their functioning for preventing and countering transnational crime

The article outlines the role and significance of international law enforcement organizations, their legal status and features of functioning in preventing and combating transnational crime. It is determined that the key international law enforcement organizations in preventing and combating transnational crime in the world are INTERPOL, EUROPOL, ASEANAPOL, AFRIPOL, AMERIPOL, GCCPOL, AIMC and so on. It is proved that the interaction and mutual assistance of countries in preventing and combating transnational crime acquires a unique global mission today, as significantly different countries sometimes have similar threats of crime and appropriate ways to implement it. It is described that these international law enforcement organizations have been able to implement and establish successful cooperation with many international organizations around the world over the history of their operation. It is emphasized that the main goal of cooperation between countries within the activities of international law enforcement organizations is to increase the professionalism of member states' police, strengthen regional cooperation in state policing and promote cooperation and mutual assistance between member state police. The article also describes that for modern international relations due to objective reasons and circumstances is characterized by the expansion of legal cooperation in various fields. At the same time, from the circle of its participants objectively stand out entities that, taking into account the goals of creation, range of powers and peculiarities of their implementation, operate only in the field of crime at the international level, these are international law enforcement organizations. It is proved that the needs of practice dictate the need to study and study the legal regulation of their activities. The article substantiates that in modern circumstances the role of international law enforcement organizations should not be underestimated, because they bear the burden of responsibility in the direction of successful cooperation and mutual assistance in preventing and combating transnational crime, while Ukraine in the direction of international cooperation fields.

Key words: international crimes, prevention and counteraction, Interpol, Europol, ASEANAPOL, AFRIPOL, AMERIPOL.

